

บทความวิจัย (Research Article)

พัฒนาการเด็กอายุ 5 – 6 ปี ในโรงเรียนทางเลือกแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร
DEVELOPMENT OF CHILDREN 5 - 6 YEARS AT ALTERNATIVE SCHOOL
IN BANGKOK

Received: March 16, 2018

Revised: June 1, 2018

Accepted: June 14, 2018

หนึ่งฤทัย เรือนสถิตย์¹ สาวิตรี ทยานศิลป์^{2*} และอริวัฒน์ เจียวิวรรธน์กุล³
Nuengruethai Rounsathit¹ Sawitri Tayansin^{2*} and Atiwat Jiawiwatkul³

^{1,2,3}สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล

^{1,2,3}National Institute for Child and Family Development, Mahidol University, Nakhon Pathom 73170, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: Sawitri.tha@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาพัฒนาการด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเอง ด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัวด้านภาษา และด้านกล้ามเนื้อใหญ่ ของเด็กในโรงเรียนทางเลือก เป็นการศึกษาแบบตัดขวางจากข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งได้มาจากผลสรุปของการทดสอบพัฒนาการเด็ก และจากแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของเด็ก อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่ศึกษาในระดับชั้นอนุบาล 3 ของโรงเรียนทางเลือกแห่งหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านการเล่น จำนวน 66 คน การวิเคราะห์ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า เด็กส่วนใหญ่มีพัฒนาการปกติ ร้อยละ 89.4 พบเพียงร้อยละ 3 ที่มีพัฒนาการทางภาษาและกล้ามเนื้อใหญ่ล่าช้า และร้อยละ 4.5 ในด้านกล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัว ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนที่พบเด็กมีผลการประเมิน พัฒนาการ “ล่าช้า” ควรจะต้องทำการส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า อย่างหลากหลายและเหมาะสมกับเด็ก และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: เด็ก โรงเรียนทางเลือก พัฒนาการ

Abstract

This research focused on studying the development in terms of personal-social, fine motor-adaptive, language, and gross motor among children age 5-6 years in alternative school. This cross sectional survey drew on secondary data from Denver II, as well as the survey of basic information obtained from 66 children students in Kindergarten 3 who studied at an alternative school in Bangkok, which has a teaching and learning style focusses on the learning by doing. Analyze data by descriptive

statistic such as the percentage and the mean. Research findings revealed that most of the children had test results compatible with normal development of 89.4% with only 3% delayed in language skill, gross motor skill, and 4.5% delayed in fine motor-adaptive. It is suggested that Kindergarten schools should support the children who have delayed development by employing various techniques appropriate to them, and continuous follow-up must be conducted.

Keywords: Children, Alternative School, Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาเด็ก ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 นั้น ในหลักการระบุว่า เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนา และให้การศึกษแก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการทุกด้าน อย่างเป็นองค์รวม มีคุณภาพ และเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการ ดังนี้ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กทุกคน ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย ยึดพัฒนาการและการดูแลเด็กเป็นองค์รวม ผ่านการเล่นอย่างมีความหมาย และมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ลงมือกระทำในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เหมาะสมกับวัย และมีการพักผ่อนเพียงพอ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมีทักษะชีวิต และสามารถปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และมีความสุข สร้างความรู้ ความเข้าใจ และประสานความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก (Ministry of Education, 2017)

การพัฒนาเด็กผ่านระบบการจัดการศึกษาโดยโรงเรียนทางเลือก เป็นสถาบันการศึกษารูปแบบหนึ่งที่มีมุ่งจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองต่อความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก แนวคิดและปรัชญาการจัดการศึกษาแบบทางเลือกส่วนใหญ่ เน้นพัฒนาเด็กให้เป็นไปตามพัฒนาการของช่วงวัย และตามความต้องการการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน เพื่อพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ ทั้งแนวคิดของโรงเรียนทางเลือกยังสอดคล้องกับหลักการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (Worakitpokathom et al., 2010) และแนวคิดของพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา ที่ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้จะต้องปลูกฝังนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ผู้เรียนในระบบการศึกษา ตั้งแต่ชั้นอนุบาลศึกษาจนถึงอุดมศึกษา ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนารูปแบบความคิดที่เอื้อต่อการพัฒนาที่ทีมงาน สามารถแสวงหา วิจัยทัศนร่วมในการสร้างประสบการณ์ การเรียนรู้ มีกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะที่มีการทำงานเป็นทีม จนผู้เรียนสามารถจัดการความคิดเป็นระบบ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้ (Mechock & Wattanathom, 2011) ทั้งนี้ การจัดการศึกษาในช่วงปฐมวัยเป็นระยะที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาทุกๆ ด้าน การจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนทางเลือก เช่น การสร้างกิจกรรมให้

เด็กมีปฏิสัมพันธ์ การสอนแบบธรรมชาติ การใช้ประสบการณ์จริง สถานการณ์จริง ให้เด็กมีโอกาสฟัง เดิน สัมผัส ทดลอง เน้นการลงมือกระทำ ฝึกในเรื่องของชีวิตประจำวันจะช่วยให้เด็กมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่ตีมากยิ่งขึ้น (Thongkui et al., 2014)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพัฒนาการ 4 ด้าน คือ ด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเอง ด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัว ด้านภาษา และด้านกล้ามเนื้อใหญ่ของเด็ก อายุ 5 - 6 ปี ระดับชั้นอนุบาล 3 ในโรงเรียนทางเลือกแห่งหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะการจัดการเรียนการสอนเน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านการเล่น โดยการศึกษาแบบตัดขวาง (Cross Sectional Survey) จากข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งได้มาจากผลสรุปของการทดสอบพัฒนาการเด็ก และจากแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของเด็กในโรงเรียนทางเลือกแห่งหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อจะได้ทราบถึงพัฒนาการแต่ละด้านของเด็ก ช่วงอายุ 5 - 6 ปี ของโรงเรียนทางเลือกว่าเป็นอย่างไร และในโรงเรียนทางเลือกดังกล่าวมีการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในแต่ละด้านอย่างไรบ้าง ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษานี้อาจเป็นแนวทางให้แก่ครูและผู้ปกครอง ทั้งในศูนย์ปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลในสังกัดทั้งภาครัฐและเอกชน นำไปใช้ส่งเสริมเด็กให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย โดยคำนึงถึงลักษณะพัฒนาการของเด็ก ปัจจัยด้านครอบครัว และจัดการเรียนการสอน รวมทั้งจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเอง ด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัว ด้านภาษา ด้านกล้ามเนื้อใหญ่ของเด็กอายุ 5 - 6 ปี ระดับชั้นอนุบาล 3 ในโรงเรียนทางเลือกแห่งหนึ่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เด็กอายุ 5 - 6 ปี ในโรงเรียนทางเลือกแห่งหนึ่ง ที่ทำการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงโรงเรียนทางเลือกในกรุงเทพมหานคร ที่มีชื่อเสียงในด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยเน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านการเล่น จำนวนเด็กทั้งหมด 100 คน ได้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้มาทั้งสิ้น 66 คน ที่เป็นเด็กอายุระหว่าง 5 - 6 ปี และเป็นเด็กที่ผู้ปกครองยินดีและเต็มใจให้ข้อมูลจากแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของเด็กและจากผลสรุปของการทดสอบพัฒนาการเด็ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน แบ่งเป็น 1) ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ลำดับ การเกิด ประวัติ การคลอด น้ำหนักแรกคลอด การได้รับภูมิคุ้มกันโรค ประวัติการเจ็บป่วย สุขภาพโดยทั่วไป 2) ลักษณะครอบครัว ได้แก่ ผู้เลี้ยงดูหลัก สถานภาพการอยู่อาศัยของบิดา มารดา ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา และรายได้ ของครอบครัว

2. ผลสรุปของการทดสอบพัฒนาการเด็ก ได้มาจากแบบทดสอบพัฒนาการเด็ก Denver II (ฉบับภาษาไทย) ซึ่งแปลโดย Kotchabhakdi and Lertawasadrakul (2013) พัฒนามาจากแบบคัดกรองพัฒนาการ DDST

(Denver Developmental Screening Test) เป็นแบบคัดกรองพัฒนาการสำหรับเด็กตั้งแต่แรกเกิด ถึงอายุ 6 ปี ที่ดำเนินการคัดกรองอย่างเป็นระบบจากพฤติกรรมพัฒนาการตามอายุของเด็กในด้านต่างๆ Denver II ประกอบด้วย ข้อทดสอบ 125 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเองหมายถึงการมีความสัมพันธ์และใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นๆ กับการดูแลตนเองในกิจวัตรประจำวัน ด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัวหมายถึงการทำงานประสานกันระหว่างกล้ามเนื้อมือและตา การจัดการกับของชิ้นเล็กๆ และการแก้ไขปัญหา ด้านภาษาหมายถึง การได้ยิน ความเข้าใจภาษา และการใช้ภาษา ด้านการใช้กล้ามเนื้อใหญ่หมายถึงการทรงตัว และการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น การนั่ง การเดิน การกระโดด และการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ทั้งหมด

การแปลผลการทดสอบพัฒนาการเด็กด้วย Denver II จะเปรียบเทียบกับพัฒนาการของเด็กกับพัฒนาการของเด็กคนอื่นในวัยเดียวกัน การแปลผลในครั้งแรกจะแปลข้อทดสอบแต่ละข้อก่อนแล้วจึงแปลผลรวม ดังนี้ การแปลข้อทดสอบรายข้อ ประกอบด้วย เร็วกว่าวัย (Advance Item) ปกติ (Normal Item) ควรระวัง (Caution Item) ล่าช้า (Delayed Item) และไม่มีโอกาสได้ทำ (No Opportunity Item) การแปลผลการทดสอบโดยรวม ประกอบด้วย ปกติ (Normal) สงสัย (Suspect) และไม่สามารถประเมิน (Untestable)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนจากคณะกรรมการจริยธรรม การวิจัยในคน สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล รหัสโครงการวิจัย MUSSIRB: 2015/437 (B2)
2. ทำหนังสือจากสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัวแจ้งไปยังโรงเรียนที่เป็นเป้าหมายของการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อขออนุญาตใช้ข้อมูลจากแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานและผลสรุปของการทดสอบพัฒนาการเด็ก ระดับชั้นอนุบาล 3 ปีการศึกษา 2558 ที่โรงเรียนได้เก็บรวบรวมและทดสอบพัฒนาการของเด็กไว้แล้ว
3. ติดต่อผู้ปกครองของเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการและขอความยินยอมให้เด็กในปกครองเข้าร่วมโครงการ
4. ทำการรวบรวมแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานและผลสรุปของการทดสอบพัฒนาการเด็ก ที่ผู้ปกครองยินยอมให้ข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 66 คน จากฝ่ายงานทะเบียนและฝ่ายงานทดสอบพัฒนาการเด็กของโรงเรียน เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลและนำเสนอ

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละและค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานจากแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน
2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละและค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายพัฒนาการด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเอง ด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัว ด้านภาษา และด้านกล้ามเนื้อใหญ่ของเด็กจากผลสรุปของการทดสอบพัฒนาการเด็ก

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะครอบครัวของเด็ก

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 66 คน เป็นเด็กชายร้อยละ 62.1 และเด็กหญิงร้อยละ 37.9 ส่วนใหญ่อายุ 5 ปี (ร้อยละ 71.2) และมากกว่าครึ่งเป็นลูกคนแรก (ร้อยละ 59.1) รองมาเป็นลูกคนที่สองและคนที่ 3 (ร้อยละ 31.8 และ 9.1 ตามลำดับ)

ประวัติการคลอดส่วนใหญ่ ร้อยละ 86.4 ปกติ มีที่ไม่ปกติร้อยละ 13.6 (เป็นการผ่าคลอดจำนวน 6 คน และมีอาการตกเลือด มดลูกไม่หดตัว ต้องตัดมดลูกทิ้งจำนวน 1 คน) น้ำหนัก แรก คลอดส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปกติ 2,001-4,000 กรัม (ร้อยละ 98.4) พบเพียง 1 คนที่มีน้ำหนัก แรก คลอดต่ำกว่าเกณฑ์ 2,000 กรัมและไม่พบเด็กที่มีน้ำหนักแรกคลอดมากกว่า 4,001 กรัมโดยมี น้ำหนักแรกคลอดเฉลี่ยเท่ากับ 3,044.59 กรัม

เด็กกลุ่มนี้ทุกคนได้รับภูมิคุ้มกัน เกือบทั้งหมดไม่มีประวัติการเจ็บป่วย (ร้อยละ 98.5) มีเพียง 1 คน (ร้อยละ 1.5) เท่านั้นที่เคยป่วยเป็นหัดเยอรมัน สุขภาพโดยทั่วไปพบว่าเด็กแข็งแรงดีทุกคน

ลักษณะครอบครัวของเด็กกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีผู้เลี้ยงดูหลักคือ มารดา ร้อยละ 53 รองลงมา คือ ยาย ร้อยละ 13.6 และพี่เลี้ยงร้อยละ 12.1 เด็กกลุ่มนี้ส่วนใหญ่บิดามารดาอยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 97.0 และอีกร้อยละ 3 แยกกันอยู่

ระดับการศึกษาของบิดาและมารดาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี บิดาร้อยละ 46.9 มารดาร้อยละ 60 รองลงมา มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี (บิดาร้อยละ 43.8 และมารดาร้อยละ 35.4) ด้านอาชีพของบิดาและมารดา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว โดยบิดาคิดเป็นร้อยละ 53 มารดาร้อยละ 37 ถัดมาประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ซึ่งมารดามีจำนวนมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 30.8 บิดาร้อยละ 26.5 รายได้ครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ที่ 100,001–150,000 บาท/เดือน และ 150,001–200,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 21.4 เท่ากัน ค่าเฉลี่ยรายได้ค่อนข้างสูงอยู่ที่ 224,631.45 บาท/เดือน

2. พัฒนาการโดยรวมและพัฒนาการแต่ละด้านของเด็ก

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบพัฒนาการโดยรวมทุกๆ ด้าน สรุปได้ว่า เด็กกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 89.4) มีพัฒนาการปกติ และมีเด็กที่มีพัฒนาการอยู่ในเกณฑ์สงสัย (คือ พบผลทดสอบข้อที่ล่าช้ามากกว่า 1 ข้อ และ/หรือข้อที่ควรระวังมากกว่า 2 ข้อ) ร้อยละ 10.6

เมื่อพิจารณาผลการประเมินพัฒนาการของเด็กกลุ่มนี้จำแนกตามรายด้าน พบว่า พัฒนาการด้านสังคม และการช่วยเหลือตนเอง อยู่ในเกณฑ์ปกติทุกคน

พัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัว ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 95.5 และอยู่ในเกณฑ์ล่าช้า ร้อยละ 4.5 โดยเฉพาะความสามารถในการลอกругวงกลมและขีดเส้นที่ยาวกว่า

พัฒนาการด้านภาษา พบว่าเกือบทั้งหมดมีพัฒนาการอยู่ในเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 97.0 และอยู่ในเกณฑ์ล่าช้าจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 โดยเฉพาะความสามารถในการนับก้อนไม้ 5 ก้อนและบอกคำตรงข้าม

พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อใหญ่ อยู่ในเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 97.0 มีเพียง 2 คน (ร้อยละ 3.0) ที่ล่าช้า โดยเฉพาะความสามารถในการกระโดดขาเดียวและยืนขาเดียว

การอภิปรายผล

1. พัฒนาการด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเอง

พัฒนาการด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเองของเด็กในการศึกษาครั้งนี้ ไม่พบว่าล่าช้า ที่เป็นเช่นนี้ เพราะกระบวนการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนทางเลือกที่เน้นให้เด็กได้มีโอกาสในการฝึกฝนทักษะทางด้านการช่วยเหลือตนเองผ่าน กิจกรรมประจำวันอยู่เป็นประจำทุกวัน การใส่รองเท้าถุงเท้าและการถอดรองเท้า พร้อมทั้งล้างมือหรือล้างเท้าก่อนเก็บ การสวมใส่เสื้อผ้าไม่ว่าจะเป็นชุดนักเรียนชุดนอน การดักอาหารใส่ถาด การแยกเศษอาหารและอุปกรณ์ในการรับประทานอาหาร และล้างถาดอาหารของตนเองหลังรับประทานอาหารเสร็จ การจัดกระเป๋านักเรียนเอง เช่น พับชุดนอนใส่ถุงสำหรับซัก พับผ้าปูที่นอนและปลอกหมอนรวมถึงพับผ้าเช็ดตัวและผ้ากันเปื้อน ทั้งนี้ ขณะอยู่ที่โรงเรียน เด็กทุกคนจะได้รับโอกาสให้ทำกิจกรรมด้วยตนเองเป็นประจำทุกวัน พร้อมกับการให้ทางบ้านช่วยฝึกฝนเด็กให้รู้จักช่วยเหลือตนเองอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wangwinyoo (2008) ที่ระบุว่า การฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือผู้อื่น การปล่อยให้เด็กปฐมวัยทำอะไรด้วยตัวเอง จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจว่าทำสิ่งต่างๆ ได้เหมือนผู้ใหญ่คนหนึ่ง ไม่ต้องมีคนมาคอยช่วยอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การที่ทั้งผู้ปกครองและครูให้โอกาสแก่เด็กในการฝึกปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง โดยเริ่มจากการพัฒนาเด็กให้เข้าสู่ความคิดในเรื่องความรับผิดชอบในงานง่ายๆ งานที่จำเป็น และไม่เกินความสามารถของเด็ก แต่ฝึกหัดให้กระทำอย่างจริงจัง การที่เด็กซึมซับพฤติกรรมจากการเลียนแบบปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง บุคคลในครอบครัว หรือครูที่โรงเรียน ล้วนเป็นตัวแทนในการแสดงพฤติกรรมของเด็กทั้งสิ้น (Pinlawat, 2013)

2. พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัว

พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัวของเด็ก ทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย ส่วนใหญ่มีพัฒนาการปกติ อาจเนื่องมาจากการได้รับการส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กจากที่บ้าน โดยผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ข้อมูลไว้ในแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน เช่น การทำกิจวัตรประจำวัน รวมถึงการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ และกิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติ กิจกรรมส่วนใหญ่ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ล้วนเป็นกิจกรรมที่สามารถจัดให้กับเด็กได้ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน และสามารถปฏิบัติได้อย่างบ่อยครั้ง สอดคล้องกับ Padan (2014) กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กไว้ คือ การจัดกิจกรรมศิลปะประเภท วาดภาพระบายสี การตัด การฉีกกระดาษ การขยำ การประดิษฐ์เศษวัสดุ การร้อย ล้วนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ Punyaswat (2001) กล่าวถึง วิธีการส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก โดยให้เล่นเกมและการละเล่นที่ใช้มีองุ่นเล่นอยู่กับที่ ให้ประดิษฐ์สิ่งของจากเศษวัสดุ ให้เล่นของเล่นที่ใช้มือ นิ้วมือ ซึ่งโรงเรียนที่เป็นพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ได้มีการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอทุกวัน และได้มีการจัดกิจกรรมในทุกระดับชั้น ขึ้นความยาก-ง่ายขึ้นอยู่กับพัฒนาการของแต่ละช่วงวัย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการฝึกทักษะชีวิต เช่น การพับผ้า การหนีบผ้าการติดกระดุม การสวมใส่และถอดรองเท้า การสวมใส่เสื้อยืดคอกลมและกางเกงขายาว การใส่และถอดปลอกหมอนและผ้าปูที่นอน หรือกิจกรรม Sensory เช่น การร้อยลูกปัด การตีไข่ การดักของเล่นในน้ำโดยใช้กระชอน การโยนบอลสลับมือ การปักหมุด การสานกระดาษ การตัดกระดาษทั้งอิสระและตามแบบ การปั้นดินเหนียวและแป้งโดว์ การขยำกระดาษ การฉีกกระดาษ การพิมพ์ภาพด้วยมือ รวมทั้งการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เช่น ฐาน Free Writing เด็กจะได้ใช้มือในการสร้างเส้นต่างๆ เส้นตรง

เส้นโค้ง เส้นเฉียง เส้นหยัก เส้นอิสระ เป็นต้น ผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลาย เช่น สีไม้ สีเทียน ดินโคลน สีน้ำ รวมทั้งกิจกรรม Finger Paint กิจกรรมดังกล่าวทางโรงเรียนมีการจัดทุกสัปดาห์ อีกทั้งยังมีการแนะนำให้ผู้ปกครองได้นำไปปฏิบัติที่บ้านด้วย ทั้งนี้ พบว่า เด็กชายกับเด็กหญิงมีความแตกต่างกัน โดยในเด็กชายมีพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัวที่ล่าช้า โดยเฉพาะในเรื่องของการลอกругวงกลมและการขีดเส้นที่ยาวกว่า เมื่อวิเคราะห์เพิ่มเติมจากแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของเด็ก พบบันทึกข้อมูลการเลี้ยงดูของผู้ปกครองระบุว่า ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่เป็นแม่และพี่เลี้ยง ซึ่งไม่มีความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมส่วนใหญ่ของเด็กจึงเน้นพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อใหญ่ เช่น เล่นกีฬากลางแจ้ง เช่น เตะฟุตบอล ขี่จักรยาน เดินเล่น ว่ายน้ำ นอกจากนี้ ยังพบอีกว่า เด็กได้รับการดูแลจากผู้เลี้ยงดูเป็นอย่างดี ทำให้ขาดโอกาสในการช่วยเหลือตนเอง โดยเฉพาะในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็ก สอดคล้องกับแนวคิดของ Tontipalacheewa (2008) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมกล้ามเนื้อและนิ้วมือมีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะเด็กต้องใช้มือในการทำกิจกรรมที่สำคัญ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ปกครองควรส่งเสริมทักษะทางด้านการช่วยเหลือตนเอง ทั้งนี้ เพราะกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยพัฒนาทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กให้เกิดความคล่องแคล่วและสมวัยได้

3. พัฒนาการด้านภาษา

ผลที่ได้จากการศึกษา พบว่า เกือบทั้งหมดมีพัฒนาการปกติ น่าจะเป็นผลมาจากการที่คุณครูเป็นแบบอย่างที่ถูกต้องในการใช้ภาษา เช่น ออกเสียงชัดเจน ใช้ทักษะการตั้งคำถามที่มีทั้งปลายเปิดและปลายปิดกับเด็กทุกครั้ง กิจกรรมในชั้นเรียนส่วนใหญ่เน้นบัตรภาพและบัตรคำ โดยให้เด็กฝึกการจับคู่บัตรภาพกับบัตรคำ รวมถึงจับคู่กับของจริง ฝึกการพูดออกเสียงเมื่อหยิบบัตรคำหรือบัตรภาพ ความยากง่ายของคำศัพท์ จะขึ้นอยู่กับระดับชั้นที่กำลังเรียน เด็กจะได้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ๆ ทุกสัปดาห์ และมีการทบทวนคำศัพท์เก่าก่อนที่จะรู้จักคำศัพท์ใหม่ คำศัพท์ที่เรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์นั้นเกิดจากเนื้อหาที่เรียน เช่น เรียนเรื่องครอบครัว จะมีคำศัพท์เกี่ยวกับ พ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย รวมถึงเรียนรู้ผ่านการเชื่อมโยงคำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้นเหมือนกัน เช่น พ-พ่อ พ-พี่ พ-เพื่อน หรือ ม-แม่ ม-แมว ม-ไม้

การฟังนิทานก็ช่วยส่งเสริมในเรื่องของทักษะทางภาษาเช่นเดียวกัน ในชั้นเรียนจะมีมุมหนังสือนิทานที่หลากหลายเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก โดยจัดนิทานให้มีปริมาณที่เพียงพอต่อจำนวนของเด็กแต่ละคน ครูต้องเล่านิทานให้เด็กฟังทุกวัน มีการจัดบรรยากาศในการเล่าโดยใช้นิทานเล่มใหญ่เพื่อให้เด็กเห็นภาพและตัวหนังสือชัดเจน รวมถึงวันแรกของสัปดาห์ จะมีการแสดงนิทานจากครูโดยใช้เทคนิคการเล่าที่หลากหลายให้กับเด็กทุกระดับชั้นได้ดูร่วมกัน ดังนั้น การเรียนรู้ทักษะการใช้ภาษาของเด็กจะอยู่ในกิจวัตรประจำวันเริ่มตั้งแต่เริ่มมาโรงเรียนจนกลับบ้าน เด็กรู้สึกสนุกและมีความสุข เรียนรู้ภาษาผ่านกิจวัตรประจำวันแบบไม่รู้ตัว ดังคำกล่าวที่ว่าเด็กจะพัฒนาภาษาได้ดีจะต้องมีผู้ใหญ่อยู่ด้วย (Wangwinyoo, 2008)

ส่วนที่พบว่าเด็กบางคนมีพัฒนาการด้านภาษา “ล่าช้า” โดยเฉพาะในเรื่องของการบอกคำตรงข้าม และการนับก่อนไม้ 5 ก้อน ซึ่งพบในเพศชาย (ร้อยละ 2.4) และเพศหญิง (ร้อยละ 4.0) สอดคล้องกับงานวิจัย ที่พบว่า เด็กอายุ 0-5 ปี ส่วนใหญ่มีพัฒนาการล่าช้าทางด้านภาษามากที่สุด (Watcharasuntarakit, 2009) และจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของเด็กที่มีพัฒนาการด้านภาษา “ล่าช้า” พบว่า ผู้ปกครองมอบให้พี่เลี้ยงคอยดูแล

เป็นหลักเนื่องจากแม่แยกกันอยู่กับพ่อ การใช้เวลาร่วมด้วยกันจึงไม่มีทำให้ขาดการเสริมทักษะด้านภาษาจากผู้ปกครอง อีกทั้งไม่ได้เรียนเสริมตามสถาบันต่างๆ

Tontipalacheewa (2008) อธิบายว่าทักษะทางภาษาประกอบด้วย 4 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เด็กปฐมวัยสามารถเรียนรู้ภาษาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างและสิ่งต่างๆ จากการได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง ได้สัมผัสสร้างกายขณะทำกิจกรรมเป็นการช่วยให้เด็กเกิดทักษะทางภาษาและสามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารได้ อย่างไรก็ตาม แนวคิดของ Keokongvan (2002) เสนอว่า การที่เด็กได้เริ่มใช้ภาษาได้เป็นเรื่องเป็นราวในวัยเด็กตอนต้นนี้ เป็นเหตุการณ์ที่ยิ่งใหญ่ในชีวิตของเด็ก เพราะภาษาเปิดโลกกว้างทางด้านความคิด ทางด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้ใหญ่ รวมทั้งการแสวงหาความสุข ความบันเทิงใจ ในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในบ้านและในโรงเรียน ดังนั้น จึงควรฝึกทักษะการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัยให้แก่เด็กเพื่อให้เกิด “ปัญญาด้านภาษา” ซึ่งปัญญาด้านภาษาประกอบด้วย การอ่าน การเขียน หรือพูด จับวิธีการออกเสียง จับความหมาย และวิธีการใช้ภาษา การเล่นเกม หรือคิดค้นเกมเกี่ยวกับคำศัพท์ขึ้นเอง อันจะช่วยให้สื่อสารกับผู้อื่นได้ด้วย การพูดและการเขียน ที่สำคัญจะช่วยให้สามารถเรียนหนังสือได้ดี (Tikulsurakan, 2006)

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทางเลือกแห่งนี้ เน้นพัฒนาการทางการคิด และการใช้ภาษาของเด็กด้วยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง จากสิ่งที่เรียนอย่างมีความหมาย โดยใช้สื่อของจริงรอบตัว ให้เด็กได้อยู่ในบรรยากาศที่อบอุ่นเสมือนอยู่บ้าน โดยภาษาจะซึมซับเข้าไปทุกขณะ การที่ครูอ่านนิทานให้ฟังทุกวัน รวมถึงการสอนคำศัพท์ในบทเรียน การทบทวนคำศัพท์ในแต่ละสัปดาห์ผ่านบัตรภาพและบัตรคำ นอกจากนั้น การที่ทางบ้านร่วมมือกับทางโรงเรียนเพื่อพัฒนาทักษะภาษาให้แก่เด็ก ด้วยการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น เล่านิทานให้ฟังก่อนนอน เมื่ออ่านนิทานแล้ว ให้เด็กได้สรุปเรื่องราวจากนิทานเป็นภาพวาด นำมาเล่าให้เพื่อนฟังในชั้นเรียน เหล่านี้ทำให้เด็กเรียนรู้และเกิดปัญญาด้านภาษา ดังรายงานการวิจัยของ Worakitpokathom et al. (2010) ที่ระบุว่าเด็กจะรับและซึมซับข้อมูลจากสภาพแวดล้อมในบริบททางสังคม วัฒนธรรม และการใช้ภาษาร่วมกับผู้อื่นที่อยู่ใกล้ชิด ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทางภาษาได้ดี

4. พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อใหญ่

พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อใหญ่ของเด็กพบว่า ส่วนใหญ่มีพัฒนาการปกติ สอดคล้องกับกิจกรรมที่โรงเรียนจัดส่วนใหญ่เน้น ฝึก SI (Sensory Integration) ซึ่งมีอยู่ในแผนการจัดการเรียนการสอนทุกวัน รวมถึงสภาพพื้นที่การเรียนรู้ยังสอดคล้องกับการฝึกความคล่องแคล่วของร่างกาย เช่น มีพื้นที่ต่างระดับก่อนเดินเข้าห้องเรียน มีเครื่องเล่นไม้ที่สามารถ โหนบาร์ มุดอุโมงค์ ปีนภูเขาจำลอง รวมถึงเดินขึ้น-ลงทางชัน โดยมีเชือกให้จับ กิจกรรมกลางแจ้ง เน้นการละเล่นไทย เช่น เสือกินวัว รีรีข้าวสาร แม่จูงเอ๊ย สำหรับกิจกรรมในชั้นเรียนส่วนใหญ่เน้นการปฏิบัติจริง เด็กได้ทดลอง สังเกต สัมผัส ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ทั้งสนุกและท้าทายตาม พัฒนาการ อีกทั้งยังมีการเคลื่อนไหวประกอบเพลง ช้า-เร็ว ตามคำบรรยายของครู เช่น ให้เด็กแปลงร่างเป็นนกบินไปบนท้องฟ้า ผ่านภูเขาสูง จากนั้นบินอ้อมกลับมาที่ต้นไม้อีกหน่อก่อนบินไปทางซ้าย หลบไปทางขวา ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเด็กจะได้เคลื่อนไหวร่างกายทุกส่วนอย่างอิสระและตามคำสั่ง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเด็กจะได้เคลื่อนไหวร่างกายทุกส่วนอย่างอิสระและตามคำสั่ง เน้นการเรียนรู้แบบลงมือทำ (Active Learning) ทั้งนี้ ก็ยังพบเด็กชายจำนวน 2 คน มีพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อใหญ่ที่ล่าช้า โดยเฉพาะในเรื่องของการกระโดด

ขาดียวและการยื่นขาดียว ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมที่ไม่ได้มีการย้ำทวน เพื่อตรวจสอบผลหลังการจัดกิจกรรมอีกครั้ง จึงทำให้เด็กบางส่วนไม่ได้รับการฝึกฝนอย่างจริงจังและขาดความต่อเนื่องในการฝึกฝนและจากการวิเคราะห์ข้อมูลจาก แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบบันทึกข้อมูลการเลี้ยงดูของผู้ปกครองระบุว่ามีความกังวลใจบางอย่างต่อเด็ก เพราะเด็กขาดโอกาสในการทำกิจกรรมการพัฒนาด้านการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ขณะอยู่ที่บ้าน เนื่องจากกิจกรรมส่วนใหญ่ชอบดูทีวี ทำกิจกรรมกลางแจ้งน้อย เนื่องจากอยู่กับพี่เลี้ยงเป็นส่วนใหญ่ เพราะพ่อแม่ต้องทำงานกลับดึก ชอบเดินจูงมือและให้อุ้มเมื่ออายุน้อย กิจกรรมที่ทำร่วมกันในวันหยุดคือการเดินตามห้างสรรพสินค้า สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ratnan (2014) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของเด็ก ได้แก่ อาชีพของมารดา ระดับการศึกษา อายุผู้ดูแล ลักษณะครอบครัว รายได้ครอบครัว การเล่นกับเด็ก

ข้อเสนอแนะ

1. โรงเรียนควรมีเครื่องมือที่ช่วยให้ครูสามารถประเมินพัฒนาการของเด็กได้อย่างง่ายและต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะเป็นแบบทดสอบพัฒนาการเด็ก (Denver II) หรือ แบบประเมินพัฒนาการสำหรับเด็กอื่นๆ เพื่อจะได้คัดกรองเด็กที่ต้องการ การช่วยเหลือ ซึ่งเมื่อพบโดยเร็วครูจะสามารถให้การช่วยเหลือเด็กของตนเอง รวมถึงให้คำแนะนำกับผู้ปกครองได้อย่างถูกต้อง
2. สำหรับโรงเรียนที่พบเด็กมีผลการประเมินพัฒนาการ “ล่าช้า” ควรจะต้องทำการส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าอย่างหลากหลายและเหมาะสมกับเด็ก และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง โดยมีระบบที่สามารถประเมินพัฒนาการของเด็กหลังจากที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ
3. ผู้ปกครองอาจต้องให้เวลาในการติดตามพัฒนาการของบุตรหลาน รวมทั้งควร ศึกษาวิธีการดูแลเด็กอย่างถูกต้อง เพื่อที่จะได้นำไปส่งเสริมให้ตรงตามหลักพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กอันจะเป็นการช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้ดียิ่งขึ้น

References

Keokongvan, S. (2002). *Developmental psychology of all ages*. Bangkok: Thammasat University Press.

[in Thai]

Kotchabhakdi, N., & Lertawasadrakul, O. (2013). *Denver developmental screening test (Denver II)*

(4th ed.). Nakhon Pathom: Mahidol University. [in Thai]

Mechock, M., & Wattanathorn, A. (2011). Intellectual capital for Thai students development. *Journal of Education Naresuan University*, 13(2), 139-148. [in Thai]

Ministry of Education. (2017). *Basic Education Curriculum B.E. 2017*. Bangkok: Academic and Educational Standards Office of the Basic Education Commission Ministry of Education. [in Thai]

Pinlawat, N. (2013). *Self-reliance*. Retrieved January 4, 2017, from <http://taamkru.com/th/Self-reliance>

[in Thai]

- Padan, R. (2014). Fine motor ability of early childhood children enhancing patching and tearing creative art activity. *Journal of Education Research Faculty of Education, Srinakarinwirot University*, 9(1), 101-108. [in Thai]
- Punyaswat, P. (2001). *When child write*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Ratnan, Y. (2014). *A study of factors affecting early childhood development in Thai Health Region 8*. Retrieved January 4, 2017, from http://kcenter.anamai.moph.go.th/download.php?info_id=2155&download_file=pdf/dcc759cb9a09c753df24f24460689ed9.pdf [in Thai]
- Thongkui, K., Sittisomboon, M., Kaewurai, W., & Pachanban, P. (2014). Development of an experiential model to enhance honesty for preschool children. *Journal of Education Naresuan University*, 16(4), 1-21. [in Thai]
- Tikulsurakan, P. (2006). *Believe me; I am smarter than I thought*. Bangkok: Principal Printing Public Company. [in Thai]
- Tontipalacheewa, K. (2008). *Learning activities for early childhood*. Bangkok: Brain Based Book. [in Thai]
- Wangwinyoo, W. (2008). *Natural childhood*. Bangkok: Plan Printing. [in Thai]
- Watcharasuntarakit, K. (2009). *A study of the developmental and developmental situation of children aged 0-5 Year in the district 17*. Nonthaburi: Department of Health. [in Thai]
- Worakitpokathorn, S., et al. (2010). *Participatory model for competency integrated development in early childhood development center*. Nakhon Pathom: Mahidol University. [in Thai]